

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Кафедра менеджменту і адміністрування

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
Р. ШЕЛУДЬКО

31 08 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Галузь знань – 28 «Публічне управління та адміністрування»

Спеціальність – 281 «Публічне управління та адміністрування»

Освітньо-професійна програма – «Публічне управління та адміністрування»

Спеціалізація –

Факультет – менеджменту і економіки

Харків – 2020

Робоча програма дисципліни «МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» спеціальності – 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування».

«16» серпня 2020 р. 21 с.

Розробник: **Пасемко Галина Павлівна**, професор кафедри менеджменту і адміністрування, доктор наук з державного управління, професор.

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри менеджменту і адміністрування.

Протокол від «16» серпня 2020 р. № 1.

Завідувач кафедри менеджменту і адміністрування,
професор

«16» 08 2020 року

О. ГУТОВ

Схвалено навчально-методичною комісією факультету менеджменту і економіки.

Протокол від «16» серпня 2020 р. № .

Голова навчально-методичної комісії
факультету менеджменту і економіки,
к.е.н., доцент

Ю. ФІЛІМОНОВ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень підготовки	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість: кредитів – 4 модулів – 2 змістових модулів – 1	Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування» Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування» Освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»	Обов’язкова	
Загальна кількість годин – 120		Рік підготовки:	
		3-й	-
		Семестр	
		6-й	-
З них тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 4 самостійної роботи здобувача – 4	Освітній рівень: перший бакалаврський	Лекції	
		30 год.	- год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	- год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60 год.	- год.
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти системи спеціальних знань з питань організації місцевого самоврядування в Україні, а також опанування ними методики аналізу норм державного управління.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є: надання здобувачам вищої освіти ясного і чіткого уявлення про теоретичні та практичні основи регулювання публічної служби; формування у здобувачів вищої освіти компетентності і професіоналізму у сфері державної служби; розвиток практичних навичок і вміння розв'язання завдань місцевого самоврядування; освоєння вітчизняного і зарубіжного досвіду організації і функціонування місцевого самоврядування.

У результаті вивчення навчальної дисципліни мають бути сформовані наступні знання та вміння:

знання:

- понять, принципів та структури органів місцевого самоврядування;
- організаційно-правові засади державної служби як фундаментальної ланки органів місцевого самоврядування;
- організаційно-правові засади діяльності органів місцевого самоврядування.

вміння:

- з високим розумінням об'єктивної необхідності додержання законності як режиму соціально-політичного життя застосовувати свої знання у практичній діяльності;

- правильно використовувати в практичній діяльності методи діяльності органів місцевого самоврядування;

- готувати проекти актів органів місцевого самоврядування та приймати управлінські, юрисдикційні та інші рішення;

- здійснювати функції щодо забезпечення законності в органах місцевого самоврядування.

способи мислення:

- формування суджень – форми відображення об'єктивної дійсності, яка полягає у ствердженні наявності або відсутності ознак, властивостей або відносин у сфері діяльності органів місцевого самоврядування;

- пропонування міркувань – низки пов'язаних суджень, спрямованих на те, щоб з'ясувати істинність якої-небудь думки у сфері місцевого самоврядування, доведення її або заперечення;

- створення умовиводів – виведення з одного або декількох суджень;

- словесно-логічне мислення – дає змогу виявляти загальні закономірності природи й суспільства, на рівні найвищих узагальнень розв'язувати завдання, будувати наукові теорії і гіпотези;

- критичне – наукове мислення, суть якого полягає в ухваленні ретельно обміркованих та незалежних рішень, якому притаманні такі властивості, як усвідомленість та самовдосконалення;

- творче – мислення, результатом якого є відкриття принципово нового чи удосконаленого вирішення того чи іншого завдання.

професійні, світоглядні і громадянські якості:

- формування фахівця, що володітиме аналітичними вміннями з дослідження управління часом, що передбачає організацію та проведення опитування цільових аудиторій, вивчення публікацій та інших медіаматеріалів з метою здійснення ефективного процесу прийняття управлінських рішень з урахуванням знань основ теорії і практики правових аспектів діяльності органів місцевого самоврядування;

- формування фахівця з раціональним правовим мисленням;

- формування творчої, духовно-багатої особистості, з національною свідомістю, патріотичними почуттями;

- формування фахівця зі здатністю використовувати знання, вміння та навички для теоретичного та практичного освоєння проблем, організовувати, реалізовувати, презентувати відповідні наукові дослідження;

- формування фахівця зі здатністю застосовувати одержані знання з різних предметних сфер спеціальності для формулювання нових теоретичних трактувань і положень, практичних адресних рекомендацій і пропозицій;

- формування фахівця зі здатністю виявляти та розуміти причинно-наслідкові зв'язки в органах місцевого самоврядування, ідентифікувати та оцінювати фактори впливу.

морально-етичні цінності:

- сформувати уявлення про моральні цінності людини;

- здатність висловлювати своє судження про роль і значущість моральних цінностей у житті людини;

- формувати вміння аналізувати мотиви та вчинки людей, моделювати та розв'язувати ситуації, пов'язані з виконанням обов'язків у колективі;

- розвивати почуття відповідальності за свій вибір та наслідки вчинків;

- виховувати самостійність, волю, моральність.

Перелік компетентностей:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері публічного управління та адміністрування або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та наукових методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 2. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 13. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань видів діяльності).

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК)

ФК 2. Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів.

ФК 3. Здатність забезпечувати дотримання нормативно-правових та морально-етичних норм поведінки.

Програмні результати навчання

РН 12. Уміти налагодити комунікацію між громадянами та органами державної влади і місцевого самоврядування.

РН 14. Уміти коригувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов.

Міждисциплінарні зв'язки

Дисципліна та її розділи, що передують вивченню дисципліни:

1. Політична економія.
2. Правознавство.
3. Макроекономіка.
4. Мікроекономіка.

Дисципліна та її розділи, у яких використовують матеріали дисципліни:

1. Управління персоналом.
2. Самоменеджмент.
3. Інституціональна економіка
4. Історія та теорія державного управління.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема1. Державне управління та місцеве самоврядування.

Поняття місцевого самоврядування. Основні напрями здійснення місцевого самоврядування в Україні. Поняття, предмет і система науки місцевого самоврядування. Історичний розвиток науки місцевого самоврядування .
Методологічні основи та джерела науки місцевого самоврядування. Поняття, система навчальної дисципліни «Організація місцевого самоврядування» та її значення для підготовки фахівців публічної служби.

Закон України «Про місцеве самоврядування» та його практичне значення. Загальні положення. Організаційно-правова основа місцевого самоврядування. Матеріальна і фінансова основа місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

Тема 2. Поняття й елементи організації та діяльності органів місцевого самоврядування в Україні.

Загальна характеристика елементів організації та діяльності органів місцевого самоврядування в Україні. Системно-структурна організація органів місцевого самоврядування в Україні. Система принципів організації та діяльності органів місцевого самоврядування. Поняття, правове регулювання та співвідношення функцій і компетенції органів місцевого самоврядування. Поняття і система форм діяльності органів місцевого самоврядування. Поняття і система методів діяльності органів місцевого самоврядування. Наукова організація управлінської праці в органах місцевого самоврядування, її основні вимоги.

Тема 3. Основи організації та діяльності органів місцевого самоврядування в Україні.

Поняття основ організації та діяльності органів місцевого самоврядування в Україні. Територіальна основа системи органів місцевого самоврядування в Україні. Правова основа організації та діяльності органів місцевого самоврядування в Україні. Матеріальна і фінансова основа організації та діяльності органів місцевого самоврядування в Україні.

Тема 4. Організація роботи місцевих державних адміністрацій.

Основи організації і діяльності місцевих державних адміністрацій. Система, порядок утворення і будова місцевих державних адміністрацій. Функції та компетенція місцевих державних адміністрацій. Голова місцевої державної адміністрації та його заступники, їх повноваження й організація роботи. Форми і методи діяльності місцевих державних адміністрацій. Відділи, управління та інші органи місцевої державної адміністрації, її апарат, організація їх роботи.

Тема 5. Засади місцевого самоврядування.

Поняття і система місцевого самоврядування в Україні. Територіальна громада - первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Принципи місцевого самоврядування в Україні. Функції місцевого самоврядування в Україні. Основи місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування в Україні.

Тема 6. Організація роботи представницьких органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

Правовий статус і будова місцевих рад. Функції та компетенція місцевих рад. Форми та методи діяльності місцевих рад. Організація роботи постійних і тимчасових комісій місцевих рад. Апарат місцевої ради і організація його роботи. Служба в органах місцевого самоврядування. Організація роботи сільського, селищного, міського голови, секретаря ради, голови обласної, районної ради та його заступників. Організація роботи органів самоорганізації населення.

Тема 7. Організація роботи депутатів місцевих рад.

Організація підготовки і проведення виборів депутатів місцевих рад. Організація роботи депутатів місцевих рад у радах. Організація роботи депутатів місцевих рад у виборчих округах. Депутатські запити, звернення, запитання, порядок їх внесення і розгляду. Гарантії діяльності депутатів місцевих рад.

Тема 8. Організація роботи виконавчих органів місцевих рад.

Порядок формування і будова виконавчих комітетів місцевих рад. Форми і методи роботи виконавчих комітетів місцевих рад. Організація роботи апарату виконавчих комітетів. Система, будова, порядок утворення та форми роботи відділів, управлінь, комісій та інших виконавчих органів рад. Функції та компетенція виконавчих органів місцевих рад.

Тема 9. Бюджетні повноваження держави й органів місцевого самоврядування.

Поняття та зміст бюджетних повноважень держави та органів місцевого самоврядування. Міжбюджетні відносини. Субвенція на компенсацію втрат доходів бюджетів місцевого самоврядування на виконання власних повноважень внаслідок надання пільг, встановлених державою.

Тема 10. Відносини органів місцевого самоврядування з об'єднаннями громадян, судовими, правоохоронними органами та органами юстиції.

Відносини органів місцевого самоврядування з об'єднаннями громадян. Відносини органів місцевого самоврядування із судовими органами та органами юстиції. Відносини органів місцевого самоврядування з органами прокуратури, Служби безпеки України та органами внутрішніх справ.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		Л	п,с	лаб	с.р.		Л	п,с	лаб	с.р.
Змістовий модуль 1. Державна кадрова політика										
Тема 1. Державне управління та місцеве самоврядування.	12	3	3	-	6					
Тема 2. Поняття й елементи організації та діяльності органів місцевого самоврядування в Україні.	12	3	3	-	6					
Тема 3. Основи організації та діяльності органів місцевого самоврядування в Україні.	12	3	3	-	6					
Тема 4. Організація роботи місцевих державних адміністрацій.	12	3	3	-	6					
Тема 5. Засади місцевого самоврядування.	12	3	3	-	6					
Тема 6. Організація роботи представницьких органів і посадових осіб місцевого самоврядування.	12	3	3	-	6					
Тема 7. Організація роботи депутатів місцевих рад.	12	3	3	-	6					
Тема 8. Організація роботи	12	3	3	-	6					

виконавчих органів місцевих рад.										
Тема 9. Бюджетні повноваження держави й органів місцевого самоврядування.	12	3	3	-	6					
Тема 10. Відносини органів місцевого самоврядування з об'єднаннями громадян, судовими, правоохоронними органами та органами юстиції.	12	3	3	-	6					
Усього годин	120	30	30	-	60					

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Державне управління та місцеве самоврядування.	3
2	Тема 2. Поняття й елементи організації та діяльності органів місцевого самоврядування в Україні.	3
3	Тема 3. Основи організації та діяльності органів місцевого самоврядування в Україні.	3
4	Тема 4. Організація роботи місцевих державних адміністрацій.	3
5	Тема 5. Засади місцевого самоврядування.	3
6	Тема 6. Організація роботи представницьких органів і посадових осіб місцевого самоврядування.	3
7	Тема 7. Організація роботи депутатів місцевих рад.	3
8	Тема 8. Організація роботи виконавчих органів місцевих рад.	3
9	Тема 9. Бюджетні повноваження держави й органів місцевого самоврядування.	3
10	Тема 10. Відносини органів місцевого самоврядування з об'єднаннями громадян, судовими, правоохоронними органами та органами юстиції.	3
	Разом	30

6. Теми практичних занять

з/п	Назва теми	Кількість годин

7. Теми лабораторних занять

з/п	Назва теми	Кількість годин
	-	-

8. Самостійна робота

з/ п	Назва теми	Кількість годин
	2	3
1.	Державне управління та місцеве самоврядування.	6
2.	Поняття й елементи організації та діяльності органів місцевого самоврядування в Україні.	6
3	Основи організації та діяльності органів місцевого самоврядування в Україні.	6
4	Організація роботи місцевих державних адміністрацій.	6
5	Т Засади місцевого самоврядування.	6
6	Організація роботи представницьких органів і посадових осіб місцевого самоврядування.	6
7	Організація роботи депутатів місцевих рад.	6
8	Організація роботи виконавчих органів місцевих рад.	6
9	Бюджетні повноваження держави й органів місцевого самоврядування.	6
10	Відносини органів місцевого самоврядування з об'єднаннями громадян, судовими, правоохоронними органами та органами юстиції.	6
	Разом	60

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) є видом позааудиторної індивідуальної роботи здобувача навчального характеру, яке виконується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу. ІНДЗ – це завершена теоретична або практична робота, що охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому.

Структура ІНДЗ: вступ, теоретичне обґрунтування, основні результати роботи та їх обговорення, висновки, список використаних джерел.

Перелік орієнтовних тем

1. Теоретичні основи місцевого самоврядування.
2. Концепції походження місцевого самоврядування: «державна», «громадівська» та «комбінована».
3. Розподіл адміністративно-територіальних одиниць на «природні» та «штучні».
4. Моделі територіальної організації влади.
5. Англо-саксонська та континентально-європейська моделі організації влади.
6. Іберійський та радянський варіанти англо-саксонської моделі.
7. Принципи територіальної організації влади.
8. Централізація та децентралізація.

9. Централізація та децентралізація за різних моделей територіальної організації влади.

10. Реалізація теоретичних засад в територіальній організації влади України.

11. Еволюція територіальної організації влади.

12. Формування територіальної організації влади незалежної України.

13. Сучасний адміністративно-територіальний устрій України.

14. Регіональний та суб-регіональний рівні. Територіальні громади.

15. Розподіл міст на категорії: районного, обласного та республіканського значення.

16. Територіальна організація влади сучасної України.

17. Структура територіальної організації влади України.

18. Розподіл повноважень між органами державного управління та органами місцевого самоврядування України.

19. Фінансування діяльності територіальних органів влади України.

10. Методи навчання

При вивченні дисципліни використовуються наступні методи навчання:

1. Пояснювально-ілюстративний метод (інформаційно-рецептивний) – лекції, ознайомлення з навчальною та методичною літературою.

2. Репродуктивний метод – застосування вивченого на основі зразка або правила (різноманітні вправи, практичні роботи, різні форми самоконтролю).

3. Метод проблемного викладу – розкриття системи доказів, порівняння точок зору, різних підходів.

4. Частково-пошуковий, (евристичний) метод – організація активного пошуку рішення висунутих у навчанні пізнавальних завдань. Метод дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на семінарах.

5. Дослідницький метод передбачає виконання завдань з усіма елементами самостійного дослідницького процесу (постановка завдання, обґрунтування, припущення, пошук відповідних джерел необхідної інформації, процес рішення завдання).

11. Методи контролю

Система оцінювання знань та навичок здобувачів передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять. Перевірка та оцінювання знань здобувачів проводиться у наступних формах:

1. Оцінювання роботи здобувачів у процесі семінарських занять;
2. Оцінювання роботи здобувачів під час проведення практичних занять;
3. Проведення проміжного контролю;
4. Проведення модульного контролю;
5. Проведення підсумкового заліку.

Поточне оцінювання знань та умінь здобувачів здійснюється під час проведення семінарських та практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача до виконання конкретної роботи.

Об'єктами поточного контролю є:

- активність та результативність роботи здобувача протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни; відвідування занять;

- проходження проміжного контролю;

- виконання модульного контрольного завдання.

Оцінювання проводиться за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

- ступінь засвоєння матеріалу дисципліни;

- ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

- уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні завдань винесених на самостійне опрацювання та розгляд в аудиторії;

- логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії;

- вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Максимальна кількість балів ставиться за умови відповідності виконаного завдання здобувача або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку на відповідну кількість балів.

При оцінюванні практичних завдань увага приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то бальна оцінка буде знижена.

Проміжний контроль проводиться два рази за семестр. При проведенні поточного контролю визначається рівень знань здобувачів з теоретичних питань навчальної дисципліни. Завдання охоплюють провідні теми, які вивчаються в межах даної навчальної дисципліни та згруповані за двома модулями, кожен з яких складається з завдань різного рівня складності.

Підсумковий контроль проводиться в кінці вивчення курсу у вигляді заліку.

12. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточний контроль та самостійна робота										Залік
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	40

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за	Оцінка	Оцінка за національною шкалою
---------------	--------	-------------------------------

всі види навчальної діяльності	ECTS	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	Зараховано
82–89	B	добре	
75–81	C		
64–74	D	задовільно	
60–63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

При оцінюванні знань і вмінь викладач дотримується таких правил:

Оцінка "5" (відмінно) - навчальний матеріал засвоєно у повному обсязі, здобувач володіє необхідними знаннями і вміннями. Здобувач точно формулює думки і обґрунтовує їх, послідовно, зв'язано викладає матеріал, ілюструє теоретичні знання, наводить приклади, аналізує, грамотно оформлює свою відповідь.

Оцінка "4" (добре) - відповідь здобувача виявляє розуміння матеріалу, правильне застосування знань і вмінь, необхідних для відповіді, але містять окремі незначні помилки і невеликі неточності.

Оцінка "3" (задовільно) - здобувач володіє знаннями і вміннями з дисципліни, але вони носять розрізнений характер, знання недостатньо глибокі, а вміння проявляються слабо. У засвоєнні навчального матеріалу мають місце суттєві неточності, відповіді неглибокі, містять істотні помилки, у тому числі у висновках, аргументація слабка. При викладенні матеріалу відсутня послідовність і чіткість, мова бідна.

Оцінка "2" (незадовільно) - головний зміст навчального матеріалу не засвоєний, основні вміння не проявлені. Здобувач не відповідає, або відповідь виявляє відсутність необхідних знань і вмінь, містить помилки, які спотворюють зміст навчального матеріалу.

Загальні критерії оцінювання тестових завдань:

- понад 89% правильних відповідей – “відмінно”;
- 75 – 81% правильних відповідей – “добре”;
- 60 – 74 % правильних відповідей – “задовільно”;
- менше 60% - “незадовільно”.

13. Методичне забезпечення

Опорні конспекти лекцій; науково-методичний комплекс дисциплін (НМКД), інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (1КНМЗД); нормативні документи; ілюстративні матеріали тощо.

14. Рекомендована література

Основна

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 7 квітня 2011 р. № 3206-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
3. Про державну службу в Україні : Закон України від 17 листопада 2011 р. № 4050-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 26. – Ст. 273.
4. Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції : Закон України 18 жовтня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 50. – Ст. 496.
5. Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією : Закон України від 18 жовтня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 50. – Ст. 497.
6. Про ратифікацію Додаткового протоколу до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією : Закон України від 18 жовтня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 50. – Ст. 498.
7. Про ратифікацію Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією : Закон України від 16 березня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 16. – Ст. 266.
8. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 червня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – Ст. 351.
9. Митний кодекс України від 27 вересня 2002 р. // Вісник Верховної Ради України. – 2002. – № 38–39. – Ст. 288.
10. Про дипломатичну службу : Закон України від 20 вересня 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
11. Про міліцію : Закон України від 20 грудня 1990 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
12. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 березня 1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
13. Про загальний військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 18 червня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
14. Про державну виконавчу службу : Закон України від 24 березня 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zkdvs.uzh.ukrtel.net/>.
15. Про Порядок організації проведення спеціальної перевірки відомостей щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування : Указ Президента України від 25 січня 2012 р. № 33/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
16. Про невідкладні додаткові заходи щодо посилення боротьби з організованою злочинністю і корупцією : Указ Президента України від 6 лютого 2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
17. Про систему заходів щодо усунення причин та умов, які сприяють злочинним проявам і корупції : Указ Президента України від 9 лютого 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

18. Про першочергові заходи щодо детінізації економіки та протидії корупції : Указ Президента України від 18 листопада 2005 р. № 1615/2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

19. Про Концепцію розвитку законодавства про державну службу в Україні : Указ Президента України від 20 лютого 2006 р. № 140/2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

20. Про Національну антикорупційну стратегію на 2011–2015 роки : Указ Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1001/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001/2011>.

21. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про заходи щодо підвищення ефективності системи закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти» від 12.07.2007 р. : Указ Президента України від 12 липня 2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>.

22. Про деякі заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної антикорупційної політики : Указ Президента України від 1 лютого 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

23. Про деякі заходи щодо запобігання корупції в судах та правоохоронних органах : Указ Президента України 11 квітня 2008 р. № 328/2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>.

24. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 вересня 2009 р. «Про стан злочинності у державі та координацію діяльності органів державної влади у протидії злочинним проявам та корупції» : Указ Президента України від 27 жовтня 2009 р. // Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>.

25. Про утворення Національного антикорупційного комітету : Указ Президента України від 26 лютого 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

26. Питання Національного антикорупційного комітету : Указ Президента України від 26 березня 2010 р. № 454/2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>.

27. Про стан виконання центральними і місцевими органами виконавчої влади актів законодавства про державну службу та боротьбу з корупцією : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 серпня 1998 р. № 1220 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

28. Про затвердження Порядку проведення службового розслідування стосовно осіб, уповноважених на виконання функцій держави або органів місцевого самоврядування : Постанова Кабінету Міністрів України від 13 червня 2000 р. № 950 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/>.

29. Про заходи щодо підвищення кваліфікації працівників органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань боротьби з корупцією : Постанова Кабінету Міністрів України від 2 червня 2003 р. № 828 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/>.

30. Про стан фінансово-бюджетної дисципліни, заходи щодо посилення боротьби з корупцією та контролю за використанням державного майна і

фінансових ресурсів : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2006 р. № 1673 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

31. Про затвердження Порядку інформування громадськості про результати роботи у сфері протидії корупції : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 грудня 2009 р. № 1336 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

32. Про затвердження Порядку передачі дарунків, одержаних як подарунки державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді, державним або комунальним установам чи організаціям : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2011 р. № 1195 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

33. Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів : Наказ Міністерства юстиції України від 23 червня 2010 р. № 1380/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

34. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування кримінальної юстиції України : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2008 р. № 1153-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

35. Про схвалення Зasad антикорупційної політики : Розпорядження Кабінету Міністрів від 8 грудня 2009 р. № 1688-р [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

36. Про державну службу : Закон України від 17 листопада 2011 р. № 4050-VI // Відомості Верховної Ради. – 2012. – № 26. – Ст. 273.

37. Авер'янов В. Б., Дерезь В. А., Ославський М. І., Писаренко Г. М., Пухтецька А. А. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького / В. Б. Авер'янов (заг.ред.). – К. : Юстиніан, 2007. – 288 с.

38. Ківалов С.В. Державна служба в Україні : підручник / С.В. Ківалов, Л.Р. Біла. – Одеса : Юридична література, 2003. – 368 с.

39. Ковбасюк Ю. В. Державна служба : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; редкол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), О. Ю. Оболенський (заст. голови), С. М. Серьогін (заст. голови) [та ін.]. – К. ; Одеса : НАДУ, 2012. – Т. 1. – 372 с.

40. Тимошук В. Новий закон про державну службу: новели та проблеми [Електронний ресурс] / В. Тимошук, О. Курінний. – Режим доступу: http://www.yuricom.com/ua/analytical_information/?id=10288.

Допоміжна

1. Адельсентова А. Некоторые вопросы взаимодействия Верховной Рады АРК с органами местного самоуправления // Підприємництво, господарство і право. – 2003. - №3. – С. 91-94.
2. Батанов О. Концептуальні аспекти реформи конституційної моделі місцевого самоврядування в Україні // Право України. – 2009. - №12. – С. 117-125.

3. Батанов О. Концептуальні засади співвідношення функцій територіальних громад з функціями місцевих органів державної виконавчої влади // Право України. – 1999. - №5. – С. 25-26.
4. Батанов О. Функції територіальних громад як специфічних суб'єктів конституційного права // Право України. – 1998. - №7. – С. 12-14.
5. Бідей О. Колізійність імплементації Європейської хартії місцевого самоврядування в національне законодавство України// Право України. – 2008. - №11. - С.103-108.
6. Біленчук П.Д. та ін. Місцеве самоврядування в Україні. Муніципальне право. – К.: Атіка, 2000.
7. Білоус А.О., Гребенко С.П. Муніципальне право як складова частина конституційного права України // Економіка. Фінанси. Право. – 2001. -№5. – С. 37-39.
8. Борденюк В. Децентралізація державної влади та місцеве самоврядування: поняття, суть та форми (види)// Право України. – 2005. - №1. – С.21-25.
9. Борденюк В. Деякі проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування у містах з районним поділом // Право України. – 2001. - №2. – С. 53-54.
10. Борденюк В. Діалектика співвідношення самоврядування, місцевого самоврядування і державного управління // Право України. – 2002. - №12. – С. 118-120.
11. Борденюк В. Механізм (апарат) державного управління як система органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування// Право України. – 2005. - №6. – С.16-20.
12. Борденюк В. Місцеве самоврядування в механізмі держави: конституційно-правовий аспект // Право України. – 2002. - №4. – С. 12-18.
13. Борденюк В. Сільський, селищний, міський голова у механізмі здійснення місцевого самоврядування: конституційно-правові аспекти // Право України. – 2011. - №2. – С. 208-215.
14. Головченко В., Корпань О. Конституційні принципи місцевого самоврядування // Право України. – 1998. - №3. – С. 13-14.
15. Горян Е. Місцеві органи влади на українських землях (за часів Київської Русі до 1861 р.) // Підприємництво, господарство і право. – 2002. - №9. – С. 101-103.
16. Григорьев В.А. Эволюция местного самоуправления: Отечественная и зарубежная практика: Монография. – К.: Истина, 2005.
17. Гураль П. Волосна територіальна громада – організаційно-правова основа самоврядування в Україні : історико-правовий аспект // Право України. – 2009. - № 12. – С. 101-116.
18. ДанількевичМ., Величко Ю. Статут територіальної громади міста – нове явище в праві України // Право України. – 2002. -№4. – С. 27-29.
19. Делія М. Місцеве самоврядування як право територіальної громади // Право України. – 2005. - №5. – С.45-48.
20. Делія Ю. Делеговані повноваження: немає підконтрольності без відповідальності // Право України. – 1999. - №4. – С. 45-46.

21. Делія Ю. Місцеве самоврядування як право територіальної громади//Право України. – 2005. - № 5. – С. 45– 48
22. Делія Ю. Місцеве самоврядування як суб'єкт конституційних правовідносин // Право України. – 1999. - №11. – С.24-25.
23. Делія Ю. Юридична відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування // Право України. – 2003. - №10. – С. 29-33.
24. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. С.Г.Серьогіної. - Х.: Право, 2005.
25. Дробуш І. Розмежування функцій органів місцевого самоврядування та органів державної виконавчої влади // Право України. – 2001. - №10. – С. 20-23.
26. Журавель Я. Щодо питання про участь негромадян у здійсненні місцевого самоврядування в Україні// Право України. – 2006.- №8. – С.75-78.
27. Журавський В. Питання реформування місцевого самоврядування в Україні//Право України. – 2005. - № 11. – С. 24– 26.
28. Журавський В. Щодо реформи адміністративно-територіального устрою України //Право України. – 2005. - № 8. – С.16– 18.
29. Загуменний В., Гуріїв О. Порівняльний аналіз законодавства про вибори депутатів до органів місцевого самоврядування //Право України. – 2005. - № 10. – С. 7– 9.
30. Задорожня Г. Специфіка нормотворчої діяльності органів місцевого саморядування// Право України . – 2007.- №6. – С.18-22.
31. Заяць І. Місцеве самоврядування: генеза законодавства та політики // Право України. – 2029. - № 12. – С. 126-132.
32. Заяць Н. В. Актуальні проблеми становлення інституту народовладдя в сучасній Україні // Право і суспільство. – 2010. - № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : pravoznavec.com.ua/period/chapter/9/50/1702.
33. Зотов В.Б, Макалова З.М. Муниципальное управление. – М.: Юнити, 2002.
34. Іщенко О.М. Місцеве саморядування: світовий досвід та особливості української моделі. – К.: Ін-т законод. передбачень та прав. експертизи, 2003.
35. Калиновська Т. Класифікація правових актів місцевого самоврядування// Право України. – 2009. - № 10. – С. 219-224.
36. Калиновський Б. Державні гарантії здійснення конституційних принципів місцевого самоврядування в Україні// Право України. – 2005. - № 9. – С. 15-17.
37. Калиновський Б. Державні гарантії та правозахисна роль державних органів щодо здійснення конституційних принципів місцевого самоврядування // Право України. – 2002. - №10. – С. 29-32.
38. Калиновський Б. Місцеве самоврядування в Україні: Інноваційні підходи до розв'язання проблеми у законодавстві // Право України. – 2002. - №8. – С. 97-98.
39. Карлов А.А. Формирование института местного самоуправления. – К.: Вища школа, 1993.
40. Кириленко О.П. Фінансова незалежність місцевого самоврядування // Фінанси України. – 2001. - №1. – С. 34-39.

41. Кириченко Л. Народовладдя і місцеве самоврядування в Україні // Право України. – 2001. - №6. – С. 99-100.
42. Ключковський Ю. Коментар Експертного висновку щодо відповідності національного законодавства України положенням Європейської хартії місцевого самоврядування // Право України. – 2011. - № 11-12. – С. 189-197.
43. Коваленко А. Місцеве самоврядування: природа, ознаки, межі // Право України. – 1997. - №2. – С. 3-6.
44. Коваль В., Лищевський С. Щодо законодавчого врегулювання статусу сільських, селищних, міських голів // Право України. - №1. – С. 44-46.
45. Ковриженко Д. Проблеми місцевого самоврядування в підсумках та планах законодавчої роботи // Парламент. – 2002. - №1-2. – С. 33-35.
46. Ковріга О. Відповідальність органів місцевого самоврядування за неправомірні дії // Право України. – 2001. - №2. – С. 57-58.
47. Козоріз В.П., Третьяковський В.П. Хто такий Міський голова і як його обирати. – К.: Інст громадянське суспільства, 2001.
48. Колодій А.М., Олійник А.Ю Державне будівництво і місцеве самоврядування. – К.: Юрінком Інтер, 2001.
49. Комашко М. Делегування повноважень у сфері здійснення місцевого самоврядування: законодавчі аспекти // Підприємництво, господарство і право. – 2001. - №12. – С. 53-55.
50. Комашко М. Особливості взаємовідносин між органами місцевого самоврядування та місцевими державними адміністраціями: засади науково-правового тлумачення // Підприємництво, господарство і право. – 2003. - №10. – С. 49-51.
51. Корнієнко М. Райони у містах як конституційний інститут // Право України. – 2011. - №2. – С. 201-207.
52. Косинський В. Процесуальні особливості здійснення повноважень органами місцевого самоврядування // Право України. – 2000. - №5. – С. 17-19.
53. Кошко В.М. місцеве самоврядування в Україні. – К.: Вид-во "Ін-Юре", 1997.
54. Кравченко В.В., Пітцик М.В. Муніципальне право України. – К.: атака, 2003.
55. Крусян А.Р. Взаимодействие местных органов исполнительной власти и органов местного самоуправления в Украине. – Одесса: Юридическая литература, 2001.
56. Куйбіда В., Чушенко В. Поняття місцевого самоврядування в Україні // Право України. – 1998. - №5. – С. 17-21.
57. Лабенська Л., Новікова А. Становлення і розвиток виборчих цензів до кандидатів на виборні посади місцевого самоврядування в Україні з кінця 18 ст. по сучасний стан // Право України. – 2005. - № 11 – С.118-120.
58. Лаврик В. Законодавча база існування рад в містах з районним поділом // Право України. – 2000. - №3. – С. 34-36.
59. Лаврик В. Місцеве самоврядування в Україні: більше запитань, ніж відповідей // Право України. – 1999. - №7. – С. 42-44.
60. Лазор О.Д. Основи місцевого самоврядування. – К.: Центр навч. л-ри, 2005.
61. Лубенська Л. Взаємодія депутатів місцевих рад з сільським, селищним, міським головою: деякі питання // Право України. – 2003. - №11. – С. 23-27.

62. Максакова Р. Основні стадії та механізм організації і проведення місцевих виборів в Україні // Підприємництво, господарство і право. – 2002. - №8. – С. 94-96.
63. Музика О. Повноваження органів місцевого самоврядування на отримання доходів в місцеві бюджети // Право України. – 2001. - №4. – С. 25-26.
64. Музика-Стефанчук О. А. Фінансова незалежність, самостійність та автономія органів місцевого самоврядування // Право і управління. – 2011. - № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/e...1/.../11moaomc.pdf.
65. Муніципальне право України / За ред. В.Ф. Погорілко. – К.: Юрінком Інтер, 2001.
66. Муніципальне право України : навч. посібник ; за редакцією В. Ф. Погорілка, О . Ф. Фрицького. - К. : Юрінком Інтер. 2006.
67. Мягченко М. Загально-теоретичні засади діяльності органів самоорганізації населення в системі місцевого самоврядування в Україні // Право України. – 2000. - №7. – С. 18-20.
68. Мягченко М. Про визначення поняття "органи самоорганізації населення" // Право України. – 2002. - №6. – С. 46-49.
69. Перошук З. Удосконалення правового забезпечення самостійності місцевих бюджетів як фінансової основи місцевого самоврядування // Право України. – 2007. - № 12. – С. 74-77.
70. Писаренко В. Правові аспекти формування фінансової основи місцевого самоврядування в Україні в контексті застосування міжнародних та європейських стандартів і врахування зарубіжного досвіду// Право України. – 2009. - № 11. – С. 207-211.
71. Пискар А., Польовий В. Про управління обласними радами майном, що є у спільній власності територіальних громад сіл, селищ та міст // Право України. – 2002. - №6. – С. 49-51.
72. Прокопа О Сільське поселення в системі місцевого самоврядування // Право України. – 1998. - №7. – С. 12-14.
73. Рахімкулов Е. Місцеве самоврядування і його ресурсні можливості // Віче. – 2002. -№6. – С. 39-40.
74. Саханенко С. Місто обласного значення в територіальній організації влади України // Управління сучасним містом. – 2003. - №1-3. – С. 146-152.
75. Свирский Б.М. Государственное строительство и местное самоуправление в Украине. – Х.: Эспада, 2001.
76. Слінько Т. М., Литвиненко Є. В. Становлення територіальної громади як парадигма розвитку місцевого самоврядування // Університетські наукові записки. – 2006. – № 2. – С. 80-83.
77. Стефаник В. Концептуальні основи співвідношення функцій місцевого самоврядування та його органів з функціями держави // Право України. – 2003. - №11. – С. 17-23.
78. Стичинський Б. Самоврядування в столиці. Соціально-правовий аспект // Віче. – 2003. - №7. – С. 39-48.

79. Сторожук І. Місцеве управління: поняття та система органів // Підприємництво, господарство і право. – 2001. - №6. – С. 80-81.
80. Сторожук І. Місцеве управління: поняття та система органів// Підприємництво, господарство і право. – 2001. - №8. – С.97-98.
81. Сухонос В. Становлення інституту державного контролю: історико-правовий аспект// Право України. – 2005. - №2. – С.103-108.
82. Тарасюк В. Кодифікація Законодавства про місцеве самоврядування: теоретичні питання // Право України. – 2000. - №11. – С. 71-72.
83. Телешун С. Структурні елементи вертикалі політичної влади і державного управління та органи місцевого самоврядування // Право України. – 2001. - №6. – С. 28-30.
84. Терещенко Л. Адміністративно-територіальний устрій України – перспективи реформування// Підприємництво, господарство і право. – 2008. - №8. – С.95-98.
85. Тищик Б., Бедрій М. Копне судочинство в Україні та особливості його здійснення (XIV-XVIII) // Право України. – 2010. - №1. – С. 68-75
86. Ткачук А. та ін. Місцеве самоврядування: світовий та український досвід. – К.: Заповіт, 1997.
87. Удовенко Т. Органи самоврядування як елемент єдиної держави // Голос України. – 1999. – 21 лип. – С. 12.
88. Уткин Э.А., Денисов А.Ф. Государственное и региональное управление. – М.: ИКФ "Экмос", 2002.
89. Фролов О. Державна підтримка і гарантування місцевого самоврядування: досвід Німеччини та Франції // Право України. – 2011. - №2. – С. 299-306.
90. Хоменець Р. Історико-правові аспекти господарської діяльності територіальної громади // Підприємництво, господарство і право. – 2002. - №1. – С. 20-24.
91. Хоменець Р. Окремі аспекти наукового пізнання місцевого самоврядування // Право України. – 2002. - №11. – С. 27-29.
92. Хоменець Р. Щодо визначення поняття місцевого самоврядування // Право України. – 2002. - №4. – С. 29-31.
93. Хоменець Р. Щодо визначення поняття місцевого самоврядування// Право України. – 2002. - №6. – С.46-49.
94. Чапала Г. Місцеве самоврядування і громадянське суспільство: проблема співвідношення// Право України. – 2004. - №2. – С.127-134.
95. Чапала Г. Народовладдя, демократія, самоврядування – співвідношення понять// Вісник Академії правових наук України . – 2006. - №1. – С.37-43.
96. Черкасов А.И. Сравнительное местное управление: теория и практика. – М.: "Форум", 1998.
97. Чумакова О. В. Напрямки розвитку конституційно-правової основи місцевого самоврядування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/.../08.pdf .
98. Шаповал В. Сутнісні характеристики місцевого самоврядування // Право України. – 2002. - №3. – С. 48-54.
99. Шахматова Т. Питання реформування місцевих органів влади // Право України. – 2007.- №4. – С.22-25.

100. Януцька О. Чотири кити реформування: європейський досвід оптимізації самоврядування // Віче. – 2002. - №7. – С. 22-27.
101. Янюк М., Бориславська О. Правове регулювання взаємодії місцевого самоврядування і місцевих державних адміністрацій: проблеми делегування повноважень// Право України . – 2006.- №6. – С.19-24.
102. Яцунська О. Місцеве самоврядування. Історико-правові аспекти світового та українського досвіду // Віче. – 2000. - №7. – С. 39-48.

Інформаційні ресурси

1. Лига Бизнес Информ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.liga.net/> – Назва з титул. екрану.
2. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.library.univ.kiev.ua – Назва з титул. екрану.
3. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/> – Назва з титул. екрану.
4. Національна Парламентська бібліотека України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nplu.kiev.ua/> – Назва з титул. екрану.
5. Нормативні акти України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nau.kiev.ua/> – Назва з титул. екрану.
6. Право. Україна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iegai.com.ua/cgi-bin/matrix.cgi/pravo.html> – Назва з титул. екрану.
7. Сайт «Бібліотека юриста». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lawbook.by.ru/> – Назва з титул. екрану.
8. Сервер Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/>. – Назва з титул. екрану.
9. Українська правнича фундація. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ulf.com.ua/> – Назва з титул. екрану.
10. Українське право. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrpravo.com/> – Назва з титул. екрану.
11. Центр європейського і порівняльного права. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecle.gov.ua/> – Назва з титул. екрану.
12. Центр розвитку українського законодавства. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ulde.kiev.ua/news.php> – Назва з титул. екрану.